

راهنمای سنجش و ارزیابی روان‌شناختی

و

تدوین گزارش

نویسندگان

کارن گلدفینگر

روانشناس بالینی، کتی کت

ادریه ام. ایمرانتز

دانشگاه ایلی نوری جنابی، ادواردزویل

مترجم

دکتر داود عرب قهستانی

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، مرکز تحقیقات بهزیستی

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران - ۱۳۹۶

سخنی با شما مدرس محترم و دانشجوی عزیز

چندی است که همه شاهد کاهش شمارگان چاپ در کتابهای دانشگاهی هستیم و نظاره‌گریم که چگونه شمارگان کتاب‌ها که زمانی نه‌چندان دور با هزارگان چاپ می‌شد، اکنون با صدگان منتشر می‌شود. آیا فکر نمی‌کنید که با این روند رو به افول، چنین شتابان به کجا می‌رویم؟

شما مدرس محترم ممکن است صرفاً به‌خاطر کمک به دانشجو و صرفه‌جویی در هزینه تهیه کتاب به آنان توصیه کنید که به جای خرید کتاب، از کپی بخش‌هایی از آن استفاده کنند و یا شما دانشجوی عزیز ممکن است بیندیشید که با اقدام به کپی از روی کتابی، هزینه‌ای کمتر برای تهیه کتاب پرداخت کرده‌اید و هر چند که اغلب چنین نیست، اما نتیجه و حاصل کار چیزی جز نابودی فرهنگ و عدم رغبت به ارائه دستاوردهای جدید در عرصه علم نخواهد بود.

لطفاً بیابید به آینده کشورمان و فرزندانمان بیشتر بیندیشیم و به آینده علم و دانش در کشور عزیزمان ایران که زمانی مهد علم و ادب بود بیشتر بها دهیم و در مقابل آیندگان از خود سلب مسئولیت نکنیم. و در نهایت با ترویج استفاده از کپی و pdfهای غیرمجاز که بدون رضایت نویسنده و مترجم و ناشر تهیه می‌شود:

۱. موجب ترک تارو بی‌انگیزگی از فعالیت فرهنگی و بروز مشکلات و خسارت‌های جبران‌ناپذیر به قشر فرهنگی جامعه نشویم.
۲. باعث ورشکستگی صنعت نشر کشور و به‌دنبال آن بیکاری قشر عظیمی از کارکنان این عرصه از ناشر تا حروفچین، طراح و صحاف و نشویم.
۳. و سرانجام افرادی عاقل‌انگار به‌دنبال نادرست‌را تشویق به کار نامشروع و خلاف قانون نکنیم، خود و خانواده و فرزندان آنان را دچار عواقب ارتزاق از راه حرام و تعدی به حقوق دیگران نسازیم.

گلدفینگر کارن (Goldfinger, Karen)

عنوان و نام پدیدآور: راهنمای سنجش و ارزیابی روان‌شناختی و تدوین گزارش/ نویسنده: کارن گلدفینگر، اندرو ام. پومرانتز؛ مترجم: داود عرب قهستانی؛ ویراستاری: گروه علمی رشد.

مشخصات نشر: تهران: رشد، ۱۳۹۶ مشخصات ظاهری: ۲۳۴ص: جدول. شابک: ۷-۰۸۰-۳۵۱-۶۰۰-۹۷۸ وضعیت فهرست‌نویسی: فیا یادداشت: کتابنامه

یادداشت: عنوان اصلی: Psychological assessment and report writing

موضوع: روان‌شناسی - روش‌شناسی (Psychology - Methodology)

موضوع: رفتارسنجی (Behavioral assessment) موضوع: گزارش‌نویسی (Report writing)

شناسه افزوده: پامرانتس، اندرو ام. (Pomerantz, Andrew M) شناسه افزوده: انتشارات رشد

شناسه افزوده: عرب قهستانی، داود، ۱۳۵۸ - ، مترجم رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۲ گ/۸۳۸/۳۸ BF

ردده‌بندی دیویی: ۱۵۰/۲۸۷ شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۳۱۲۳۸

راهنمای سنجش و ارزیابی روان‌شناختی

و

تدوین گزارش

نویسندگان

کارن گلدفینگر

(ره‌ان‌شناس بالینی، کتی‌کت)

از، روم. پومرانتز

(دانشگاه ایلی‌نویس، ادواردزویل)

مترجم: دکتر. دود عرب قهستانی

(دانشگاه علوم پزشکی تهران)

ویراستاری: گروه علمی رشد

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۶ - شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرمانسا

مرکز نشر و پخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱ تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: میدان انقلاب، روبروی سینما بهمن، خیابان منیری جاوید، شماره ۷۲

تلفن: ۶۶۴۹۸۳۸۶ - ۶۶۴۹۷۱۸۱ - ۶۶۴۱۰۲۶۲

فهرست مطالب

۱۳	یادداشت مترجم
۱۷	فصل اول. مقدمه
۱۷	تاریخچه‌ی مختصری از آزمون‌گیری و سنجش روان‌شناختی و ارائه‌ی برخی تعاریف
۲۰	مشکلات و موانع موجود بر سر راه تسلط یافتن بر فرایند سنجش و ارزیابی روان‌شناختی
۲۲	هدف کلی و اهداف جزئی این کتاب
۲۶	شیوه‌ی استفاده از کتاب
۲۷	نام و محتوای فصول کتاب
۲۹	نتیجه‌گیری
۳۱	فصل دوم. بافت و زمینه‌ی ارزیابی: چارچوب گزارش‌نویسی
۳۲	شروع ارزیابی و پرداخت هزینه‌های آن
۳۵	علت ارجاع چه بوده است؟ دلایل نهان و آشکار ارجاع
۴۰	مخاطبان اولیه و ثانویه‌ی یافته‌ها

خصوصیات مراجع و متخصص بالینی

مباحث سیستمی

این عوامل چگونه ساختار گزارش را تعیین می‌کنند؟

فصل سوم. جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات چه کارکردهایی دارند؟

مشکلات جمع‌آوری اطلاعات

محدودیت‌های متخصص بالینی

محدودیت‌های آزمون‌ها و فنون سنجش و ارزیابی

مراحل جمع‌آوری اطلاعات

مشخص کردن پرسش‌های ارجاعی

پی‌بردن به کم‌بیشترین

مرور سوابق

تعیین حوزه‌هایی از عملکرد که باید، منجیده و ارزیابی شوند

انتخاب آزمون‌ها و دیگر روش‌های سنجش و ارزیابی

اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون‌ها

تعیین پایایی، اعتبار و سودمندی داده‌ها

مثال موردی

فصل چهارم. جمع‌آوری اطلاعات: مقیاس‌های سنجش عملکرد هوش، تحصیلی، و

عصب روان‌شناختی

آزمون‌های هوش

تعریف هوش

آزمون‌های هوشی و کسلر

مقیاس‌های هوشی استنفورد - بینه

دیگر آزمون‌های هوش

آزمون‌های پیشرفت

• ویرایش دوم آزمون پیشرفت فردی و کسلر (WIAT-II)

ویرایش چهارم آزمون پیشرفت گسترده (WRAT-4)

دیگر آزمون‌های پیشرفت

۷۷	آزمون‌های عصب‌روان‌شناختی
۷۹	آزمون‌های مختصر عصب‌روان‌شناختی
۸۰	ویرایش سوم مقیاس حافظه‌ی وکسلر (WMS-III)
	عواملی که باید هنگام انتخاب آزمون‌های سنجش هوش، پیشرفت، و عملکرد عصب
۸۱	روان‌شناختی مدنظر قرار گیرند
۸۱	پرسش ارجاعی
۸۲	فرهنگ و زبان مراجع
۸۳	سن مراجع
۸۳	محدودیت‌های زمانی
۸۴	در گزارش سنجش ارزیابی باید به چه مواردی و چگونه اشاره کرد؟
۸۹	فصل پنجم. جمع‌آوری اطلاعات: مقیاس‌های سنجش شخصیت
۹۰	آزمون‌های عینی شخصیت
۹۰	ویرایش دوم پرسشنامه‌ی شخصیتی پرسش‌جهی مینه‌سوتا (MMPI-۲)
۹۲	پرسشنامه‌ی شخصیتی چندوجهی مینه‌سوتا برای نوجوانان (MMPI-A)
۹۳	پرسشنامه‌ی سنجش شخصیت (PAI)
۹۴	ویرایش سوم پرسشنامه‌ی بالینی چندمحوری میلون (MCMI-۳)
۹۴	نسخه‌ی تجدیدنظر شده‌ی پرسشنامه‌ی شخصیتی (NEO-PI-۳)
۹۶	ویرایش سوم پرسشنامه‌ی روان‌شناختی کالیفرنیا (PI-III)
۹۶	آزمون‌های فرافکن شخصیت
۹۷	روش لکه‌ی جوهر رورشاخ
۹۹	آزمون اندریافت موضوع (TAT)
۱۰۱	آزمون جملات ناتمام راتر (RISB)
۱۰۱	نقاشی خانواده‌ی در حال فعالیت (KFD)
۱۰۲	عواملی که باید هنگام انتخاب آزمون‌ها مدنظر قرار گیرند
۱۰۲	پرسش ارجاعی
۱۰۴	فرهنگ و زبان مراجع
۱۰۵	سن مراجع
۱۰۶	محدودیت‌های زمانی
۱۰۷	در گزارش سنجش و ارزیابی باید به چه مواردی و چگونه اشاره کرد؟

فصل ششم. جمع‌آوری اطلاعات: مصاحبه‌های بالینی، مرور سوابق، و مقیاس‌های

- ۱۱۱ **سنجش عملکرد رفتاری و هیجانی**
- ۱۱۲ مصاحبه‌های بالینی
- ۱۱۶ مصاحبه با والدین و قیمان
- ۱۱۷ مصاحبه با منابع اطلاعاتی دیگر
- ۱۱۸ مرور سوابق
- ۱۱۹ فهرست‌های نشانه و رفتار
- ۱۱۹ فهرست‌های جامع و گسترده طیف نشانه و رفتار
- ۱۱۹ نسخه‌ی تجدیدنظرشده‌ی فهرست ۹۰ تایی نشانه‌ها (SCL-90-R)
- ۱۲۰ فهرست رفتاری کودکان (CBCL)
- ۱۲۰ فهرست‌های هدفمند نشانه و رفتار
- ۱۲۱ ویرایش دوم پرسشنامه‌ی اف‌اچ‌اچ‌اچ (BDI-II)
- ۱۲۱ پرسشنامه‌ی اضطراب بک (BAI)
- ۱۲۱ نسخه‌ی تجدیدنظرشده‌ی مقیاس‌های تبه‌بینی کانرز (CRS-R)
- ۱۲۲ ویرایش سوم پرسشنامه‌ی اختلال حواس (EDI-3)
- ۱۲۲ ویرایش دوم مقیاس‌های رفتار انطباقی وینلند (Vineland-II)
- ۱۲۳ ویرایش دوم نظام سنجش رفتار برای کودکان (FASCC-2)
- ۱۲۳ سنجش و ارزیابی رفتاری
- ۱۲۴ عواملی که باید در انتخاب روش‌های سنجش و ارزیابی مدنظر قرار گیرند
- ۱۲۵ پرسش ارجاعی
- ۱۲۵ فرهنگ و زبان مراجع
- ۱۲۶ انگیزه‌ی مراجع
- ۱۲۷ احتمال اینکه روان‌شناس، پس از سنجش و ارزیابی مراجع، درمان او را هم ...
- ۱۲۸ محدودیت‌های زمانی
- ۱۲۹ در گزارش سنجش و ارزیابی باید به چه مواردی و چگونه اشاره کرد؟

فصل هفتم. نتیجه‌گیری

- ۱۳۴ مشخص کردن محور سنجش و ارزیابی
- ۱۳۶ مشخص کردن حوزه‌های عملکرد

۱۳۶	سازماندهی و یکپارچه‌سازی داده‌ها
۱۳۹	مواجهه با تناقضات
۱۴۷	مواجهه با یافته‌های متضاد
۱۴۸	پاسخدهی به پرسش‌های ارجاعی
۱۴۸	سطح ساده
۱۴۹	سطح متوسط
۱۴۹	سطح دشوار
۱۵۱	ارائه‌ی توصیه‌ها
۱۵۹	فصل هشتم. چارچوب و محتوای گزارش سنجش و ارزیابی
۱۶۰	چارچوب گزارش
۱۶۵	محتوای گزارش
۱۶۶	اطلاعات شناساننده
۱۶۶	علت ارجاع
۱۶۶	روش‌های مورد استفاده
۱۶۷	اطلاعات زمینه‌ای
۱۷۰	مشاهدات رفتاری و معاینه‌ی وضعیت روانی
۱۷۲	نتایج آزمون‌ها و تعبیر و تفسیر آن‌ها
۱۷۳	گزارش تفسیر نمرات آزمون و دیگر یافته‌های حاصل از آزمون‌ها
۱۷۸	خلاصه یافته‌ها و ارائه‌ی توصیه‌ها
۱۸۱	فصل نهم. سبک نگارش
۱۸۱	وضوح و قابل فهم بودن
۱۸۳	دستور زبان (گرامر)
۱۸۴	واژه‌پردازی
۱۸۵	خوانا بودن
۱۸۶	دقت
۱۸۶	اجرای آزمون
۱۸۷	مصاحبه و مرور سوابق
۱۸۹	نمره‌گذاری و تفسیر

۱۸۹	گزارش کردن
۱۹۰	متقاعدکننده بودن
۱۹۳	سعی کنید گزارش‌هایتان جذاب و خواندنی و مبتنی بر طرز بیان خودتان باشند
۱۹۵	فصل دهم. اصول اخلاقی سنجش و ارزیابی و تدوین گزارش
۲۰۲	صلاحیت در سنجش و ارزیابی
۲۰۴	رازداری در سنجش و ارزیابی
۲۰۷	کسب رضایت آگاهانه برای سنجش و ارزیابی
۲۱۰	انتخاب نوز سنجش و ارزیابی
۲۱۲	نتیجه‌گیری و گزارش نتایج
۲۱۴	مباحث مربوط به حفظ امنیت آزمون
۲۱۷	درباره‌ی نویسندگان
۲۱۹	نمایه
۲۲۹	منابع

یادداشت مترجم

روانشناسی از جمله حرفه‌هایی است که افراد شاغل در تمامی حوزه‌های آن، اعم از آموزش، پژوهش، درمان و البته سنجش و ارزیابی، با انسان سر و کار دارند، موجب پیش‌بینی‌های که کار کردن با او مستلزم رعایت ظرایف خاصی است که این ظرایف باید در خدمات ارائه‌شده در این حوزه از علم نیز مدنظر قرار گیرند و نمود یابند. برای فعالیت در حوزه‌های حرفه‌ای روانشناسی فقط داشتن یک مدرک تخصصی، یا به بیان ساده‌تر، روان‌شناس بودن، کفایت نمی‌کند و فرد باید در حوزه‌ای که قصد فعالیت در آن را دارد، ضمن گذراندن دوره‌های آموزش و کارورزی، در دوره‌های بازآموزی مستمر نیز شرکت کند. یکی از این حوزه‌های حرفه‌ای، سنجش و ارزیابی است که تمام فعالیت‌های لازم برای کسب اطلاعات درباره‌ی مراجعان، از جمله مصاحبه، مشاهده، اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون‌ها، مرور سوابق مراجع و نیز نتیجه‌گیری از این

اطلاعات، را در بر می‌گیرد و پرواضح است که فرد برای انجام دادن این فعالیت‌ها به تخصص و تجربه‌ی فراوانی نیاز دارد. پس از این مرحله، نوبت به گزارش اطلاعات به‌دست‌آمده و نتیجه‌گیری‌های انجام‌شده از آن‌ها می‌رسد که، با وجود سادگی ظاهری، کاری بسیار پیچیده و دشوار و نیازمند تجربه و تبحری خاص است. متأسفانه در برنامه‌ی آموزشی بیشتر دانشگاه‌ها به آموزش شیوه‌های سنجش و ارزیابی و به‌خصوص تدوین گزارش اهمیت چندانی نمی‌دهند و در این زمینه ساختار مدون و نظام‌داری وجود ندارد. این مسئله فارغ‌التحصیلان و شاغلان حوزه‌ی روان‌شناسی و مراجعان آن‌ها را با مشکلات و مسائل خاصی در زمینه‌های کاری خود مواجه می‌کند و کمبود منابع و کتاب‌های مناسب و راهگشا در این زمینه به زبان فارسی نیز مزید بر علت شده است و هم‌اکنون این عوامل دست‌به‌دست هم سپید شده‌اند که سنجش و ارزیابی، تدوین گزارش جایگاه شایسته‌ی خود را در خدمات روان‌شناختی پیدا نکند و دست‌اندرکاران این حوزه نسبت به آن بی‌مهری کنند و گاه به آن به دیده‌ی فعالیتی جانبی و نه‌چندان مهم بنگرند.

کتاب حاضر از جمله متونی است که با توجه به ساختار و محتوایش می‌تواند تا حدی در رفع مشکلات موجود در این زمینه مؤثر باشد. جایگاه از دست‌رفته‌ی سنجش و ارزیابی و تدوین گزارش را به آن بازگرداند. این کتاب، که نویسندگان آن از جمله افراد سرشناس در حوزه‌ی روان‌شناسی بالینی به شمار می‌روند، ضمن مروری بر پایه‌های بنیادین حوزه‌ی سنجش و ارزیابی، به بررسی مفصل روش‌ها و ابزارهای مورد استفاده در این سنجش و ارزیابی، معایب و مزایا و نحوه‌ی استفاده از آن‌ها نیز پرداخته است؛ علاوه بر این، درباره‌ی نمونه‌های روان‌شناختی، طبقات و انواع آن‌ها و ملاک‌های به‌کارگیری و انتخابشان برای سنجش و ارزیابی مراجعان نیز توضیحات مفصّلی آمده است. چهار فصل پایانی کتاب هم به مباحث تخصصی در زمینه‌ی نتیجه‌گیری از یافته‌ها، شیوه‌ی گزارش‌نویسی، سبک نگارش و معیارهای اخلاقی حاکم بر حوزه‌ی سنجش و ارزیابی و تدوین گزارش اختصاص یافته است، که چون در دانشگاه‌ها کمتر به آن‌ها می‌پردازند، احتمالاً برای خوانندگان ناشناخته‌تر باشند که همین مسئله، ارزشمندی و کاربرد کتاب حاضر را افزایش می‌دهد (در اینجا از ارائه‌ی توضیحات بیشتر درباره‌ی ساختار و محتوای کتاب اجتناب می‌کنیم چون نویسندگان آن در بخشی از فصل اول مفصلاً در این باره توضیح داده‌اند). در قسمت معیارهای اخلاقی، به تفصیل به مسائلی چون صلاحیت روان‌شناسان، حفظ رازداری و حریم شخصی مراجعان، کسب رضایت آگاهانه، رعایت اصول

اخلاقی در انتخاب آزمون‌ها، نتیجه‌گیری از آزمون‌ها و گزارش یافته‌ها و حفظ امنیت محتوایی خود آزمون‌ها پرداخته شده است که مطالعه‌ی آن برای اذهان روشن و تجربه‌آموز خالی از لطف نیست.

داود عرب قهستانی

تابستان ۱۳۹۶

www.ketab.ir